

ช่องทางการบริการ

หลักการตลาดที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ช่องทางการจำหน่าย สำหรับธุรกิจ โดยทั่วไปมีช่องทางการจำหน่ายโคหลายทาง เช่น

1. ผู้ผลิต - ผู้แทนจำหน่ายแต่ผู้เดียว - ผู้ค้าส่ง - ผู้ค้าปลีก - ผู้บริโภค
2. ผู้ผลิต - ผู้ค้าส่ง - ผู้ค้าปลีก - ผู้บริโภค
3. ผู้ผลิต - ผู้ค้าปลีก - ผู้บริโภค
4. ผู้ผลิต - ผู้บริโภค เป็นตน

สำหรับธนาคารพาณิชย์นั้น เป็นธุรกิจที่จำหน่ายบริการซึ่งต้องใช้ช่องทางใน แบบที่ 4 เพียงแบบเดียว คือ จำหน่ายบริการให้แก่ผู้รับบริการโดยตรง ไม่มีคนกลาง เพราะลักษณะของบริการจะแยกออกจากผู้ขายไม่ได้¹⁾ ดังนั้น การขยายสถานที่ให้ บริการและการเลือกทำเลที่ตั้ง (Location) จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด การประกอบ การโรงแรมและร้านอาหารซึ่งต้องมเลืกไปน้อันมากเพราะเกิดจากการตัดถนนสายใหม่ ทำให้ลูกค้าไปใช้บริการทางอื่นที่สะดวกกว่า

การพิจารณาอนุญาตให้เปิดธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์จะตั้งขึ้นได้นั้นจะต้องได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลัง ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ในการอนุญาต นี้ รัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขตามที่เห็นสมควรก็ได้ และเมื่อได้รับใบอนุญาตแล้วธนาคาร

---

¹⁾ อธิ นาทวรทัต และคนอื่น ๆ, หลักการตลาด (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516), หน้า 506

พาณิชย์จะต้องจัดตั้งขึ้นได้ก็แต่ในรูปบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้เปิดธนาคารพาณิชย์

เงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้เปิดธนาคารพาณิชย์มีหลายประการ เช่น

(ก) เงินกองทุนจดทะเบียนขั้นต่ำ ซึ่งจะต้องมีมูลค่าตามความเหมาะสมของภาวะเศรษฐกิจในขณะนั้น

(ข) บริษัทจะออกหุ้นบริมสิทธิ์ ซึ่งออกให้เหมือนหนึ่งว่าได้ใช้เงินเต็มค่าหรือได้ใช้แต่บางส่วนแล้ว เพราะใช้ให้ควยอย่างอื่นนอกจากตัวเงินไม่ได้

(ค) ผู้ถือหุ้นและกรรมการจะต้องมีสัญชาติเป็นไทย ไม่น้อยกว่าอัตราส่วนที่กำหนด

(ง) เมื่อได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีให้ตั้งบริษัทจำกัดแล้ว จะต้องจดทะเบียนตั้งบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเปิดดำเนินกิจการธนาคารพาณิชย์ภายในระยะเวลาที่รัฐมนตรีกำหนด เป็นต้น

การกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวก็เพื่อให้กิจการที่จัดตั้งขึ้นมีฐานะมั่นคงและสนองประโยชน์แก่ประเทศชาติ

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุญาตให้เปิดสาขาธนาคารต่างประเทศ

นโยบายเกี่ยวกับการอนุญาตให้เปิดธนาคารพาณิชย์นั้น เป็นเรื่องที่สำคัญมากทางการจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์หลายประการ และหลักเกณฑ์การพิจารณาคงต้องแยกการอนุญาตให้เปิดธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศ และสาขาธนาคารต่างประเทศต่างหากจากกัน ดังปรากฏว่า เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2520 ทางการได้ออกใบอนุญาตให้ธนาคารยูโรเปียนเอเซีย ให้เปิดสาขาในประเทศไทยนั้น ได้อ่างถึงเหตุผลดังนี้

(1) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศที่สำนักงานใหญ่ของธนาคารพาณิชย์ที่ขออนุญาตเปิดสาขาคงอยู่จะต้องมีมาก ทั้งในด้านการค้าและการเงิน จนเห็นว่า การให้มีสาขาธนาคารพาณิชย์ดังกล่าวจะอำนวยความสะดวกในการค้าและการเงินระหว่างประเทศ

(2) เพื่อเป็นการสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศที่ขอเปิดสาขาธนาคารพาณิชย์

(3) หลักถ้อยทีถ้อยอาศัย (reciprocity) กล่าวคือ การอนุญาตให้เปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ระหว่างประเทศทั้งสองเป็นการตอบแทนกัน

ตามเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ธนาคารยูโรเปียนเอเซียมีคุณสมบัติครบถ้วน กล่าวคือ สหพันธสาธารณรัฐเยอรมันยังไม่มีสาขาธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย การค้าระหว่างประเทศไทยกับสหพันธสาธารณรัฐเยอรมันมีมูลค่ามาก ตลาดการเงินของสหพันธสาธารณรัฐเยอรมันมีความสำคัญมาก คอยชำระคเป็นเงินสกุลที่สำคัญที่สุดสกุลหนึ่งในโลก การอนุญาตให้เปิดสาขาธนาคารยูโรเปียนเอเซียยังเป็นการแสดงถึงความเชื่อมั่นของนายธนาคาร อันจะมีผลก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในหมู่ผู้ลงทุนชาวต่างประเทศอื่น เหตุผลสุดท้ายก็คือ ธนาคารไทยคือธนาคารกรุงเทพ จำกัด และธนาคารกสิกรไทย จำกัด ใ้ได้รับอนุญาตให้ไปขอเปิดสาขาในสหพันธสาธารณรัฐเยอรมัน จึงเข้าหลักการทางตอบแทนกันดังกล่าว

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุญาตให้เปิดธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศ

การอนุญาตให้มีธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศเพิ่มขึ้นนั้น มีความสำคัญมากกว่าการอนุญาตให้ธนาคารต่างประเทศเปิดสาขา ทั้งนี้เพราะว่า ตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 สาขานาคารต่างประเทศไม่สามารถเปิดสาขาได้อีก บทบาทในตลาดการเงินจึงมีน้อย การใหญ่ย่อมก้อยู่ในตลาดที่จำกัด ส่วนการเปิดธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศนั้นจะให้ผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระบบธนาคารได้หลายประการ ซึ่งในการพิจารณานโยบายเรื่องนี้จะต้องคำนึงถึง

(1) เพื่อเสริมสร้างและเร่งรัดประสิทธิภาพการจัดการของธนาคารพาณิชย์ โดยทั่วไป การอนุญาตให้มีธนาคารพาณิชย์ใหม่เพิ่มขึ้นอีกจะเป็นการทำลายเอกลักษณ์ของผู้เป็นเจ้าของกิจการธนาคารในปัจจุบัน และเร่งเร้าให้ธนาคารต่าง ๆ ปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการของตนให้ดีขึ้น

(2) เพื่อกระจายประโยชน์ของการเป็นผู้ถือหุ้นในกิจการธนาคารออกไปให้ไต่มากร กล่าวคือ ผู้ลงทุนอื่นสามารถเข้ามามีส่วนรับประโยชน์จากกิจการนี้ ผลประการนี้จะบรรลุได้ก็ต่อเมื่อการอนุญาตนั้นทางการได้กำหนดให้มีการกระจายการถือหุ้นอย่างกว้างขวาง

(3) เพื่อพัฒนาระบบสถาบันการเงินให้ก้าวหน้า เพราะประเทศที่กำลังพัฒนา เช่นประเทศไทยนั้น มักจะยังมีช่องทางที่จะขยายตลาดการเงินและเร่งรัดการเจริญเติบโตของสถาบันการเงินได้อีก

(4) เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การอนุญาตให้มีธนาคารพาณิชย์ใหม่เพิ่มขึ้นนั้น การแข่งขันในการเสนอเครดิตให้แก่ธุรกิจต่าง ๆ ย่อมจะอำนวยความสะดวกให้แก่การค้าเงินธุรกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าหากทางการกำหนดแนวทางในการอนุญาตให้เป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจและสังคมอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ดี การอนุญาตให้มีธนาคารพาณิชย์ใหม่เพิ่มขึ้นนั้น มีข้อที่น่าวิตกบางประการ เช่น

(1) อาจก่อให้เกิดการแข่งขันในลักษณะทำลาย (Cut-throat Competition) ขึ้น อันเป็นการเสียหายต่อระบบสถาบันการเงินและสาธารณชน

(2) การให้มีธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นจะทำให้ยากแก่การควบคุม

(3) อาจมีการวิ่งเต้นให้ประโยชน์ในการขออนุญาตอันเป็นการสร้างความประพฤตินิยมขึ้น

(4) การอนุญาตให้มีธนาคารพาณิชย์ใหม่ อาจเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ร่ำรวยมากขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ การพิจารณาอนุญาตให้เปิดธนาคารพาณิชย์ใหม่เพิ่มขึ้น จึงเป็นนโยบายที่ต้องพิจารณากันอย่างรอบคอบและด้วยใจเป็นธรรมที่สุด

ระบบการธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

ระบบการธนาคารพาณิชย์โดยทั่ว ๆ ไป อาจแยกออกได้เป็น 2 ระบบใหญ่ คือ¹⁾

1. ระบบการธนาคารเดี่ยวหรืออิสระ (Unit or Independent Banking System)
2. ระบบการธนาคารสาขา (Branch Banking System)

ระบบการธนาคารเดี่ยวหรืออิสระ

ระบบการธนาคารอิสระเป็นระบบซึ่งธนาคารแต่ละแห่งจะเปิดสำนักงานขึ้นโดยเอกเทศ ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของสำนักงานอื่น กล่าวคือ เป็นระบบที่อำนวยความสะดวกในการเปิดดำเนินการธนาคารได้โดยอิสระ แต่มีข้อห้ามหรือจำกัดเขตในการเปิดสาขาแต่ละธนาคารจะดำเนินการควยทุนและพนักงานของตนเอง ตามระบบนี้ เจ้าของธนาคารส่วนใหญ่จะเป็นคนในท้องถิ่นนั้น ซึ่งได้ยกเป็นข้ออ้างในการสนับสนุนระบบการธนาคารอิสระว่า เมื่อประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นเจ้าของธนาคาร ย่อมจะสนใจในความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่น และยอมพิจารณาความต้องการ ของลูกค้าได้โดยถูกต้องและด้วยความเห็นอกเห็นใจ เพราะรู้จักกันดี เงินทุนและเงินปันผลก็จะไม่ถูกโยกย้ายหรือรั่วไหล

---

¹ ประยูร จินดาประดิษฐ์, การธนาคารพาณิชย์ การดำเนินงานและการบัญชี (กรุงเทพฯ . โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2514), หน้า 36.

ไปที่อื่น นอกจากจะใช้หมุนเวียนอยู่ในท้องถิ่น นอกจากนั้น ระบบการธนาคารอิสระ อาจช่วยป้องกันการผูกขาดทางการเงินโดยนายทุนเพียงส่วนน้อย ซึ่งจะทำให้อัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมสูงขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม ข้อเสียของระบบการธนาคารอิสระ ก็มี เช่น ธนาคารอาจหละหลวม ไม่รอบคอบในการให้เครดิต เนื่องจากลูกค้าส่วนมากคุ้นเคยกัน จึงอาจให้สินเชื่อไปเพราะเชื่อหน้ากัน แทนที่จะวิเคราะห์ฐานะของลูกค้าตามวิธีการที่ดี ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานปกติจะสูงกว่าระบบการธนาคารสาขา และการคิดค่าธรรมเนียมการบริการลูกค้าบางอย่างอาจจะสูง เพราะไม่มีสาขาของตนในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่จะช่วยอำนวยความสะดวก นอกจากนั้น ธนาคารอิสระโดยทั่วไป จะเป็นธนาคารเล็ก ๆ มีเงินทุนและสินทรัพย์น้อย จึงยากที่จะสนองความต้องการอันกว้างขวางของธุรกิจการพาณิชย์และอุตสาหกรรมที่กำลังขยายตัวใหญ่โตขึ้น และประการสำคัญที่สุดก็คือ ในยามที่ประเทศตกอยู่ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เมื่อผู้ฝากเงินพากันถอนเงินโดยที่ธนาคารเรียกเก็บเงินที่ใหญ่ยืมคืนได้ยาก อาจทำให้ธนาคารต้องล้มเพราะไม่สามารถจะพึ่งใครได้ ดังที่ธนาคารในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประสบมาแล้วในวิกฤตการณ์ทางการเงิน เมื่อปี ค.ศ. 1930 ฉะนั้น โดยทั่วไปธนาคารในระบบธนาคารอิสระจึงล้มได้ง่ายกว่าธนาคารในระบบสาขา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีธนาคารดำเนินการในระบบธนาคารอิสระ เพราะแต่ละมลรัฐมีความประสงค์จะให้คนในท้องถิ่นของตนเป็นผู้ดำเนินการเอง จึงกำหนดห้ามมิให้เปิดสาขา แต่ก็มีบางมลรัฐยอมให้เปิดสาขาในมลรัฐนั้นได้ เช่น มลรัฐคาลิฟอร์เนีย นิวเจอร์ซีย์ และเพนซิลวาเนีย เป็นต้น

ระบบการธนาคารสาขา

ระบบการธนาคารสาขาเป็นระบบการธนาคารซึ่งธนาคารหนึ่งจะมีสำนักงานสาขาเปิดดำเนินการอยู่ในท้องที่ต่าง ๆ ในเมืองเดียวกันกับที่สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ หรือกระจายไปทั่วประเทศ และอาจมีสาขาเปิดดำเนินการในต่างประเทศด้วย สาขาธนาคารหนึ่ง ๆ จะใช้ชื่อเดียวกับชื่อของธนาคารที่เป็นสำนักงานใหญ่ การบริหารงานและการดำเนินงานจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของสำนักงานใหญ่ และโดยปกติผู้ปฏิบัติงานที่สาขา

จะได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งไปจากสำนักงานใหญ่ เว้นแต่เจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อยซึ่งอาจ
จะเลือกจากบุคคลในท้องถิ่น

ระบบการธนาคารสาขานี้ อังกฤษเป็นผู้นำที่สำคัญ ประเทศไทยเราซึ่งแต่เดิม
มาได้รับอิทธิพลในด้านการค้าและการเงินจากอังกฤษเป็นอย่างมาก ก็มีระบบการธนาคาร
ในรูปสาขา เช่นเดียวกัน แมว่าสาขาของธนาคารบางแห่งจะดำเนินการในรูปแบบตัวแทน
โดยมีการแบ่งผลกำไรของสาขาระหว่างตัวแทนกับธนาคาร และตัวแทนจะต้องรับผิดชอบ
ในผลสูญเสียของสาขา

ระบบของธนาคารสาขามีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ข้อดีของระบบการธนาคารสาขา

1. เป็นการระบายนทุนที่เหลือใช้จากท้องถิ่นหนึ่งไปยังที่ที่ต่องการใช้ทุน
และกระจายเงินเข้าไปในกิจการต่าง ๆ ในท้องถิ่นที่สาขาตั้งอยู่ แม้เมื่อมีการคาคตกต่ำ
ในที่ใด ธนาคารก็จะไม่กระทบกระเทือนนัก ทั้งจะเป็นผลให้อัตราดอกเบี้ยในส่วนต่าง ๆ
ของประเทศเป็นอัตราเดียวกัน แต่ถาที่ใดไม่มีธนาคาร อัตราดอกเบี้ยมักต่ำในท้องถิ่นที่
เจริญแล้วและมีคสูงในท้องถิ่นที่กำลังเจริญ
2. ธนาคารในระบบนี้อาจมีสำรองไว้น้อยกว่าธนาคารในระบบการธนาคาร
อิสระ สำรองอาจเก็บไว้ ณ สำนักงานใหญ่ ซึ่งจะช่วยให้ผลประโยชน์ได้เต็มที่ หรือ
เมื่อขาดสำรองก็อาจยืมมาจากสาขาอื่น
3. การโอนเงินจากที่หนึ่งมายังอีกที่หนึ่งให้แก่ลูกค้า จะทำได้โดยเสียค่า
โอนถูกและสะดวก เพราะธนาคารสาขาจะปรับหนี้ระหว่างสาขาควยกันได้
4. ธนาคารสาขาประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้มาก โดยเฉพาะ
ในเมืองเล็ก ๆ สาขาของธนาคารใหญ่ ๆ ค่าเนิงานได้ถูกกว่าธนาคารอิสระ ธนาคาร
สาขาอาจมีเงินทุนน้อยกว่าธนาคารอิสระ แม้ในการปฏิบัติงานในจำนวนมากเท่า ๆ กัน
และสนองความต้องการของลูกค้าได้มาก โดยโอนเงินมาจากสาขาอื่น คีที่ทำการของ

สาขาที่อาจเล็กหรือตกแตงง่าย ๆ เพราะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของธนาคารที่มีสาขาหลายแห่ง ค่าใช้จ่ายสำหรับเครื่องใช้ต่าง ๆ จะถูกมาก เพราะซื้อครั้งละมาก ๆ คณะกรรมการหรือฝ่ายจัดการก็อาจจางไวควยเงินแพง ๆ เพราะค่าใช้จ่ายนี้อาจแบ่งเฉลี่ยไปในกิจการทั้งหมด ที่สำนักงานใหญ่ก็อาจมีแผนกสินเชื่อคอยวิเคราะห์งบการเงินของผู้ชอูก และจางผู้มีควมรู่พิเศษเกี่ยวกับหลักทรัพย์ซึ่งธนาคารสาขาจะใช้ประโยชน์ไคควยบุคคลัน ๆ ว่า ในระบบการธนาคารสาขานั้น ธนาคารสาขาสามารถจางคนคี่ ๆ มีสมรรถภาพไช้ นอกจากนี้เมื่อโฆษณาแต่ละครั้ง การโฆษณานั้นก็จะมีอำนาจคิงควมสนใจของประชาชนไคคึกกว่า เพราะถามีสาขามากก็แสดงให้เห้นควมเป็นปึกแผ่นของธนาคาร

5. ชุมชนเล็ก ๆ แมแต่ในหมู่บ้าน ก็อาจไครับควมสะดวกจากบริการต่าง ๆ ของธนาคารที่มันคิงและแข็งแรงที่สุด เช่น ธนาคารสาขาอาจส่งผู้แทนไปตามหมู่บ้านสัปดาห์ละครั้ง ในกรณีธนาคารอิสระก่อนจัดตั้งในที่ไคจะตองพิจารณาว่า จะมิงจางให้ทำเต็มมือหรือไม่ ถาจะตองเปิดทำการเพียงสัปดาห์ละครั้งสองครั้งก็ทำไม่ได้

6. เนื่องจากมีสาขาอยู่ทั่วไป จึงไคคอยกระทบกระเทือนเมื่อสาขาไคสาขาหนึ่งหรือมากกว่า ซึ่งตั้งอยู่ในทองที่บางแห่งที่อุตสาหกรรมบางอย่างตองปิดลงเพราะภาวะเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง เพราะยังมีสาขาอื่น ๆ มาชวยมิให้ธนาคารตองขาดทุน

7. ธนาคารสาขาเป็นที่ฝึกหัดพนักงานในโรงงานทุกคานไคคี่ พนักงานซึ่งจะไคเลื่อนขึ้นสู่ตำแหน่งรับผิดชอบ เช่น ผู้จัดการสาขา มักชานาญงานตั้งแตงานเสมียนจากทองถิ่นต่าง ๆ ซึ่งประกอบธุรกิจนานาชนิดมาแล้ว ในระบบการธนาคารสาขาของอังกฤษและคานาคาถือว่า การธนาคารเป็นอาชีพตลอดชีวิต ซึ่งแมผู้คี่มีตระกูลก็ไคใสะแสวงหากันนัก ผู้ไคไคไคไปถึงตำแหน่งผู้จัดการสาขาก็มีคนนับหน้าถือตาและเคนแล้ว ที่มีผู้พูดว่า "การธนาคารเป็นงานอาชีพชนิดหนึ่งที่ต้องฝึกหัดอบรม" (Banking is a Profession) นั้น เกิดขึ้นจากระบบการธนาคารสาขานี้เอง

ข้อเสียของระบบการธนาคารสาขา

1. ผู้จัดการสาขามักไม่มีใครเห็นใจในความต้องการของท้องถิ่นเท่ากับธนาคารอิสระ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรแก้ไข เพราะธนาคารในระบบโลกก็ตามจะอุณหนาฝาคั่งไค้นั้น ย่อมตองอาศัยความสมบูรณ์พุดสุขของพลเมืองในท้องถิ่นควย
2. การปฏิบัติงานมักจะเป็นทำนอง "ระเบียบจัด" (Red Tape) และสาขา เช่น ในการใหญ่มีรายใหญ่ ๆ ซึ่งเกินอำนาจของผู้จัดการสาขา จะต้องขออนุญาตสำนักงานใหญ่ ซึ่งอาจไม่ใคร่รับอนุมัติทั้ง ๆ ที่บางรายสาขาเห็นว่าจะปลอดภัย แต่ก็อาจเป็นข้อดีในการป้องกันความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากหนี้แล้ว ๆ
3. ผู้จัดการสาขามักย้ายมาจากที่อื่น ๆ หรือสำนักงานใหญ่ จึงยอมไม่คุ้นกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ เป็นธรรมดาที่เขาจะต้องเริ่มศึกษาสิ่งต่าง ๆ เพื่อจะปฏิบัติงานไปควยคิมี่ประสิทธิภาพ แต่พอเข้าใจหรือคุ้นเคยกับภาวะต่าง ๆ คี ก็อาจถูกย้ายไปประจำสาขาอื่น
4. ระบบการธนาคารสาขามักโน้มไปในทางผูกขาด อำนาจทางการเงินตกอยู่ในมือของธนาคาร เพียงไม่กี่แห่ง แต่ความจริงมิได้เป็นเช่นนั้น แม้นองกฤษซึ่งมี "ห้าพี่ใหญ่" ประกอบกิจการธนาคารร้อยละ 90 ของกิจการธนาคารทั้งหมด การแข่งขันระหว่างธนาคารก็ยังมีอยู่
5. การควบคุมและตรวจสอบไม่ทั่วถึง แต่ตำรวจระเบียบให้สาขาส่งรายงานที่ต้องการให้สำนักงานใหญ่ และมีผู้ตรวจสอบภายในจากสำนักงานใหญ่ไปตรวจสอบกิจการของสาขาเป็นประจำ ข้อเสียนี้ก็เป็นอันตกไป

วัตถุประสงค์ของการเปิดสาขาธนาคาร

วัตถุประสงค์ใหญ่ของธนาคารโดยทั่ว ๆ ไป ในการเปิดสำนักงานสาขาของธนาคารขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ นอกเหนือจากวัตถุประสงค์เรื่องเงินฝากแล้ว ก็เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ลูกค้าได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น กล่าวคือ การเปิดสาขา

ของธนาคาร ปริมาณเงินฝากของธนาคารย่อมจะเพิ่มขึ้น ซึ่งธนาคารสามารถจะนำไปขยายเครดิตและบริการอื่น ๆ แก่ลูกค้า และถ้าสาขามีเงินเหลืออาจโอนให้สำนักงานใหญ่ เพื่อนำไปแสวงหาผลประโยชน์ที่เหมาะสม นอกจากนั้นเมื่อมีสำนักงานสาขาของธนาคาร กระจุกกระจายอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ จะช่วยอำนวยความสะดวกแก่ธนาคารเกี่ยวกับการโอนเงินระหว่างท้องถิ่น และเมื่อสาขาใดสาขาหนึ่งมีความซัดเซงในด้านการเงิน สาขาอื่นที่อยู่ในท้องถิ่นใกล้เคียงก็อาจจะช่วยเหลือกันได้โดยรวดเร็ว

การพิจารณาอนุญาตให้เปิดสาขาธนาคารพาณิชย์

โดยที่ระบบการธนาคารพาณิชย์ของประเทศไทยเป็นระบบการธนาคารสาขา ธนาคารพาณิชย์จึงย่อมต้องการ เปิดสาขามากขึ้น เพื่อให้กิจการเจริญเติบโต แต่เดิมมา กฎหมายไม่มีข้อกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องยื่นขออนุญาตเปิดสาขา ธนาคารพาณิชย์ใดประสงค์จะเปิดสาขาในท้องที่ใดก็สามารถดำเนินการไปได้เอง เพียงแต่แจ้งให้กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยทราบ นับว่ากฎหมายได้ให้สิทธิธนาคารพาณิชย์ขยายสาขาได้โดยเสรี สมัยนั้น ความประสงค์ที่จะเปิดสาขายังมีอยู่จำกัดจึงไม่จำเป็นที่จะต้องพิจารณาคำขออนุญาต

ต่อมา กิจการธนาคารพาณิชย์ได้เจริญเติบโตขึ้นตามลำดับ การเปิดสาขามีเพิ่มมากขึ้น จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องกลั่นกรองและกำหนดเงื่อนไขบางประการ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องขออนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งรัฐมนตรีจะอนุญาตโดยมีเงื่อนไขก็ได้ ฉะนั้น การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์เปิดสาขา กระทรวงการคลังจึงเป็นผู้อนุญาต แต่ในทางปฏิบัติ กระทรวงการคลังได้มอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้พิจารณาเสนอความเห็น การพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ จึงอยู่ในดุลพินิจของธนาคารแห่งประเทศไทย

หลักเกณฑ์การพิจารณาอนุญาตให้เปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ที่ใช้อยู่เมื่อปี 2518-2519 ได้แบ่งเขตการพิจารณาเป็น 3 เขต คือ เขตกรุงเทพมหานคร เขตอำเภอเมือง และเขตอำเภอรอบนอก โดยมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของแต่ละกรณีดังนี้

ก. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการเปิดสาขาในเขตกรุงเทพฯ และอำเภอเมืองของจังหวัดต่าง ๆ

(1) ธนาคารนั้นจะต้องมีฐานะการดำเนินงานที่มั่นคงและไม่ปฏิบัติฝ่าฝืนข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 การพิจารณาฐานะความมั่นคงของกิจการนั้นได้กำหนดว่า ธนาคารจะต้องดำรงเงินกองทุนที่หักสินทรัพย์จัดชั้นสูญและกิ่งหนึ่งของสินทรัพย์จัดชั้นสงสัยต่อสินทรัพย์เสี่ยงที่หักด้วยสินทรัพย์จัดชั้นสูญ และกิ่งหนึ่งของสินทรัพย์จัดชั้นสงสัยไม่ต่ำกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา 10(1) แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 คือ จะต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 9 ตามประกาศตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2514 จนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังกำหนดว่าธนาคารจะต้องไม่มีอัตราส่วนเช็คคืนต่อ เช็ครับ เข้าที่ผ่านสำนักหักบัญชีสูงกว่าอัตราที่กำหนดในแต่ละปีอีกด้วย

(2) ทองถิ่นที่ขออนุญาตต้องมีธนาคารพาณิชย์อื่น ซึ่งได้รับอนุญาตให้เปิดสาขาในทองถิ่นนั้นแล้ว แต่ยังไม่เปิดดำเนินการ

(3) ภาวะทองถิ่นนั้นต้องอำนวยให้มีธนาคารพาณิชย์ ปัจจุบันที่ไ้พิจารณาว่าทองถิ่นใดอำนวยให้หรือไม่นั้น ใช้เงินฝากและเงินให้กู้ยืมตัวเฉลี่ยต่อสาขาเป็นเกณฑ์วัด อีกทั้งสถิติอื่นประกอบ หลักเกณฑ์การวัดภาวะทองถิ่นดังกล่าวนี้มีวัตถุประสงค์ให้มีการกระจายสาขาไปยังทองถิ่นต่าง ๆ โดยเสมอภาค สนับสนุนสาขานาการพาณิชย์ให้มีบทบาทต่อการพัฒนาทองถิ่น และป้องกันมิให้เกิดปัญหาการมีธนาคารมากเกินไป (Over Banking) การที่ต้องพิจารณากลับกรองเนื่องจากธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถฐานะเงินฝากและเงินให้กู้ยืมของสาขานาการพาณิชย์ที่เปิดกิจการอยู่แล้ว ถ้าหากภาวะการเงินในทองถิ่นนั้นไม่มีทุนเหลือเพียงพอเพื่อการจัดตั้งธนาคารใหม่แล้ว สาขาที่เปิดใหม่จะประสบปัญหาหารายได้ไม่คุ้มค่าใช้จ่ายนานเกินควร ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อธนาคาร

(4) การขออนุญาตเปิดสาขาในเขตกรุงเทพมหานครและในเขตอำเภอเมืองในจังหวัดต่าง ๆ จะพิจารณาอนุญาตแก่ธนาคารพาณิชย์ที่เปิดสาขาในเขตอำเภอรอบนอกเป็นจำนวนมาก โดยจะนำจำนวนสาขาในเขตอำเภอรอบนอกของแต่ละธนาคารพาณิชย์

ที่ได้เปิดดำเนินการในระยะหนึ่งปีก่อนครบกำหนดยื่นขออนุญาตเปิดสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตอำเภอเมืองในจังหวัดต่าง ๆ มาประกอบการพิจารณา

หลักเกณฑ์ข้อนี้ใช้สนับสนุนเจตนารมณ์ในการส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์เปิดทำการในท้องถิ่นใหม่ ๆ เพื่อเป็นกำลังสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่นนั้น ๆ ธนาคารใดปฏิบัติตามเจตนารมณ์ดังกล่าว จึงควรได้รับผลตอบแทนที่ดีด้วย อันเป็นหลัก "ทำดีได้ดี" นั้นเอง

การยื่นคำขอเปิดสาขาในเขตกรุงเทพมหานครและอำเภอเมืองจังหวัดต่าง ๆ มีกำหนดวงเวลาการพิจารณาต่าง ๆ กัน ดังนี้

- (ก) สาขาในเขตกรุงเทพมหานคร พิจารณาคำขออนุญาตเปิดสาขาปีละ 1 ครั้ง กำหนดยื่นคำขอภายในวันที่ 15 กุมภาพันธ์
- (ข) สาขาในเขตอำเภอเมือง พิจารณาคำขออนุญาตเปิดสาขาปีละ 2 ครั้ง กำหนดยื่นคำขอภายในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ และ 15 สิงหาคม

เงื่อนไขในการอนุญาตให้เปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตอำเภอเมืองในจังหวัดต่าง ๆ นั้น ที่เป็นสาระสำคัญมีดังนี้

1) ธนาคารจะต้องจัดให้มีพนักงานของธนาคาร เองออกไปตรวจสอบกิจการ และสินทรัพย์ของสาขาอย่างน้อย 1 ครั้ง ทุกกรอบ 12 เดือน นับจากวันที่สาขาเริ่มประกอบธุรกิจ เงื่อนไขดังกล่าวนี้เพื่อให้ธนาคารนั้นติดตามการดำเนินงานของสาขา โดยใกล้ชิด และเมื่อตรวจสอบได้ผลประการใดแล้วให้แจ้งธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อทราบ อันเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระการตรวจสอบของธนาคารแห่งประเทศไทยด้วย

2) ธนาคารจะต้องใหญ่ขึ้นแก่ท้องถิ่นใหม่มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความประสงค์ข้อนี้เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์มีส่วนช่วยพัฒนาธุรกิจในท้องถิ่นมากขึ้น

3) ให้ธนาคารดำรงตัวเงินคลัง พันธบัตรรัฐบาลไทย รวมตลอดถึงพันธบัตร หรือหุ้นกู้ที่กระทรวงการคลังกำกับต้นเงินและดอกเบี้ย เป็นจำนวนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15

ของเงินฝากทั้งสิ้น วัตถุประสงค์ของเงื่อนไขข้อนี้เพื่อจัดหาเงินทุนจากระบบธนาคารพาณิชย์มาช่วยชดเชยการขาดดุลของงบประมาณแผ่นดิน อันเป็นวิธีการรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ เพื่อเป็นการชดเชยงบประมาณขาดดุลโดยไม่ต้องกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย เพราะจะเป็นผลให้มีการพิมพ์ธนบัตรออกสู่เศรษฐกิจมาก และเมื่อเกินความเหมาะสมก็จะทำให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อ

4) สาขาที่จะเปิดจะต้องเป็นสาขาของธนาคารพาณิชย์โดยแท้จริง มีใช้สาขาในลักษณะตัวแทน หรือมีการมอบอำนาจให้จัดการ หรือในลักษณะอื่นที่คล้ายคลึงกัน และต้องไม่มีกัมปะโค หรือในลักษณะอื่นที่คล้ายคลึงกัน

อนึ่ง เมื่อทางการกำหนดนโยบายสินเชื่อเพื่อการเกษตรเมื่อปี พ.ศ. 2518 โดยธนาคารพาณิชย์จะต้องให้กู้ยืมเพื่อการเกษตรไม่น้อยกว่าร้อยละของเงินฝากตามที่กำหนด และธนาคารพาณิชย์อาจนำส่วนหนึ่งฝากไว้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ทางการก็ได้อนุมัติให้รวมตราสารเงินฝากของธนาคารเพื่อการเกษตรฯ เป็นส่วนหนึ่งของหลักทรัพย์ที่ค้ำรองตามเงื่อนไขในการอนุญาตให้เปิดสาขา
ขอนี้ควย

ข. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการเปิดสาขาในเขตอำเภอรอบนอก

เขตอำเภอรอบนอก หมายความว่าถึงเขตอำเภอหรือเทศบาลหรือสุขาภิบาลที่ไม่อยู่ในเขตอำเภอเมืองของจังหวัดต่าง ๆ ในการพิจารณาอนุญาตให้เปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ในเขตอำเภอรอบนอกนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่สำคัญเมื่อปี พ.ศ. 2518 ในขณะที่ นายบุญชู โรจนเสถียร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์ขยายบริการออกไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น จึงกำหนดว่า ถ้าธนาคารใดมีฐานะมั่นคงและไม่มีการปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมายตามหลักเกณฑ์ข้อ (1) ข้างต้นแล้ว จะได้รับอนุญาตให้เปิดสาขาได้โดยอัตโนมัติ และคำขอเปิดสาขานั้นยื่นได้ตลอดปี

แต่เพื่อให้สาขาที่เปิดใน เขตอำเภอรอบนอกได้ช่วยพัฒนาท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ จึงได้กำหนดเงื่อนไขให้สาขาในเขตอำเภอรอบนอกที่เปิดตามหลักเกณฑ์ใหม่ต่างหากจาก เงื่อนไขของสาขาในเขตกรุงเทพฯ และอำเภอเมือง คือ ต้องใหญ่มีแบบบุคคลหรือธุรกิจ ในท้องถิ่นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ของยอดเงินฝากที่ระดมได้ และหนึ่งในสามของจำนวนนี้ หรือร้อยละ 20 ของยอดเงินฝากที่ระดมได้จะต้องใหญ่เพื่อการเกษตร

นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลังยังได้กำหนดเงื่อนไขในการเปิดสาขาทั้งในเขตกรุงเทพฯ อำเภอเมือง และอำเภอรอบนอกอีกว่า การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ชั้นบริหารของสาขาซึ่งได้แก่ ผู้จัดการ สาขา ผู้ช่วยผู้จัดการ สมุหบัญชี รองหรือผู้ช่วยสมุหบัญชี โดยให้หมายถึงหัวหน้าหน่วยงาน ต่าง ๆ ของสาขา จะต้องได้รับความเห็นชอบจากธนาคารแห่งประเทศไทย เว้นแต่เป็น กรณีเร่งด่วน ก็ให้ดำเนินการไปพลางก่อนแล้วจึงขอความเห็นชอบภายหลัง โดยธนาคาร แห่งประเทศไทยอาจจะเพิกถอนความเห็นชอบนั้นก็ได้เมื่อมีสาเหตุอันควร เงื่อนไขดังกล่าว ก็เพื่อธนาคารแห่งประเทศไทยจะสามารถควบคุมมิให้มีการแต่งตั้งบุคคลที่มีประวัติเสียหาย เช่น เคยฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 หรือมิให้เป็นการส่งเสริม บุคคลที่ขาดประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ การพิจารณาให้ความเห็นชอบนั้นธนาคาร แห่งประเทศไทยได้กำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่บริหารของสาขาไว้ โดยให้มีคุณวุฒิทาง การศึกษา ความชำนาญงาน และไม่มีตำแหน่งหน้าที่ประจำในกิจการอื่น

หลังจากประกาศใช้นโยบายการเปิดสาขาดังกล่าวเพียงระยะเวลา 2 ปี ปรากฏว่า มีธนาคารพาณิชย์ขอเปิดสาขามากมาย จำนวนสาขาจึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในปี 2519 ทั้งนี้เพราะคำขอที่ได้รับอนุญาตในปี พ.ศ. 2518 กว่าธนาคาร จะสามารถเปิดทำการได้ส่วนใหญ่ก็เป็นปี พ.ศ. 2519 จึงมีสาขาเพิ่มขึ้นถึง 170 แห่ง สูงมากเป็นประวัติการณ์ ในจำนวนนี้เป็นสาขาในอำเภอรอบนอก 114 แห่ง หรือ ร้อยละ 67

เนื่องจากสาขาในอำเภอรอบนอกทวีมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ตลอดจนธนาคารพาณิชย์ต่างแข่งขันกันเปิดที่ทำการในเขตอำเภอรอบนอก ซึ่งมีขนาดและสภาวะเศรษฐกิจ

ก็กันมาก และในบางท้องที่มีธนาคารขอเปิดมากเกินความเหมาะสม ธนาคารพาณิชย์จึงได้ร้องเรียนให้มีการกั้นกรองคำขอในกรณีที่มีคำขอมากเกินควร ดังนั้น ในเดือนเมษายน 2519 ธนาคารแห่งประเทศไทยโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง จึงได้ประกาศปรับปรุงนโยบายการเปิดสาขาในอำเภอรอบนอก โดยให้คำขอของธนาคารที่มีฐานะการดำเนินงานถูกต้องตามหลักเกณฑ์กำหนดมีสิทธิเปิดได้โดยอัตโนมัติ ถ้าหากท้องที่นั้นมีสาขาอยู่แล้ว เมื่อรวมกับคำขอใหม่ไม่เกิน 3 แห่ง ถ้าหากมีสาขาที่ทำการอยู่แล้วบวกกับคำขอใหม่เกิน 3 แห่งขึ้นไป จะหยิบยกคำขอนั้นขึ้นพิจารณาตามหลักเกณฑ์การพิจารณาให้เปิดสาขาในเขตกรุงเทพฯ และอำเภอเมือง ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เปิดสาขาในบางท้องที่มากเกินความจำเป็น และให้กระจายสาขารอบนอกไปยังท้องที่ซึ่งยังมีความเจริญน้อย จะได้ช่วยเป็นกำลังพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

การเปลี่ยนแปลงนโยบายเกี่ยวกับการพิจารณาคำขอเปิดสาขานั้นมีหลายครั้งหลายครา ทั้งนี้เพราะนโยบายดังกล่าวไม่เพียงแต่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตและมั่นคงของกิจการธนาคารพาณิชย์เท่านั้น ยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของระบบการธนาคารพาณิชย์ การกระจายความเจริญระหว่างท้องถิ่น ตลอดจนการส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์มีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมที่ถูกต้องด้วย

ค. การปรับปรุงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการอนุญาตให้เปิดสาขา

เมื่อต้นปี พ.ศ. 2521 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการอนุญาตให้เปิดสาขา และได้แก้ไขโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง หลังจากทีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการอนุญาตให้เปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ตามที่กล่าวถึงข้างต้น ได้ใช้เป็นนโยบายมารวม 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 สาระสำคัญของการปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำขออนุญาตเปิดสาขาครั้งนี้มีดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงวงคำขอตามหลักเกณฑ์เดิมกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ยื่นคำขออนุญาตเปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดต่าง ๆ ได้ 2 วงค คือ วงคี่ในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ และในวันที่ 15 สิงหาคม แต่เมื่อสาขาธนาคารพาณิชย์

ขยายตัวเพิ่มเป็นจำนวนมาก เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2520 สาขาภายในประเทศมีจำนวนทั้งสิ้น 1,155 สาขา แยกเป็นสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร 335 สาขา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดต่าง ๆ 413 สาขา และในเขตอำเภอรอบนอก 407 สาขา ในอำเภอเมืองทุก จังหวัดต่างมีสาขารักษาการพาณิชย์ และอำเภอเมืองที่มีสาขารักษาการพาณิชย์น้อยที่สุดอยู่ เพียง 1 สาขา ได้แก่ อำเภอเมืองแม่ออน การศึกษาสำรวจภาวะเศรษฐกิจและการเงินของท้องถิ่นเพื่อที่จะขออนุญาตเปิดสาขาทำการในระยะต่อไป จึงต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบและเวลาพอสมควร ดังนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงเห็นว่าการกำหนดให้มีการพิจารณาคำขออนุญาตเปิดสาขารักษาการพาณิชย์ในเขตอำเภอเมืองปีละ 2 ครั้ง จะมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น เพื่อเป็นการลดภาระเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ทั้งของธนาคารพาณิชย์และธนาคารแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับการพิจารณาคำขอเปิดสาขา และเพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ได้พิจารณากลับกรองคำขออนุญาตเปิดสาขารักษาการพาณิชย์ในเขตอำเภอเมืองอย่างละเอียดรอบคอบยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงกำหนดให้มั่งวคคำขออนุญาตเปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดต่าง ๆ เพียงปีละครั้ง เช่นเดียวกับคำขออนุญาตเปิดสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร และเปลี่ยนจากสิ้นวันที่ 15 กุมภาพันธ์ เป็นสิ้นเดือนกุมภาพันธ์

อนึ่ง ธนาคารแห่งประเทศไทยยังได้กำหนดให้มั่งวคคำขออนุญาตเปิดสาขารักษาการพาณิชย์ในเขตอำเภอรอบนอก 4 งวด คือ สิ้นเดือนกุมภาพันธ์ พฤษภาคม สิงหาคม และพฤศจิกายน ทั้งนี้ หลังจากที่ธนาคารพาณิชย์ได้รับอนุญาตให้เปิดสาขาในเขตอำเภอรอบนอกเป็นจำนวนมาก ในระหว่างปี 2518-2520 แล้ว คำขออนุญาตเปิดสาขาในเขตอำเภอรอบนอกก็เริ่มลดน้อยลง หากจะให้มีการหยิบยกคำขออนุญาตเปิดสาขาในเขตอำเภอรอบนอกทุกครั้งที่มีคำขอก็ย่อมจะไม่สะดวกในทางปฏิบัติ จึงกำหนดให้มั่งวคคำขอกังกล่าวขึ้น

2) การกำหนดจำนวนคำขออนุญาตเปิดสาขาในกรุงเทพมหานคร และเขตอำเภอเมืองของจังหวัดต่าง ๆ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศกำหนดจำนวนคำขอสุงสุดที่ธนาคารพาณิชย์จะยื่นคำขอได้ในงวดหนึ่ง ทั้งนี้ เฉพาะคำขออนุญาตเปิดสาขาใน

เขตกรุงเทพฯ และเขตอำเภอเมืองในจังหวัดต่าง ๆ เท่านั้น โดยกำหนดให้แต่ละธนาคารยื่นคำขอในปีหนึ่ง ๆ จะต้องมีไม่เกิน 10 คำขอ และ 15 คำขอ สำหรับเขตกรุงเทพฯ และเขตอำเภอเมืองในจังหวัดต่าง ๆ ตามลำดับ ทั้งนี้ โดยมีเหตุผลเพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ได้พิจารณาถ่วงถ่วงคำขออย่างละเอียดรอบคอบยิ่งขึ้น การกำหนดโควตาคำขอให้มีความสอดคล้องกับจำนวนสูงกวาคำขอในเขตกรุงเทพฯ นั้น คงที่ความได้วาธนาคารแห่งประเทศไทยมีนโยบายที่จะสนับสนุนการขยายสาขาในต่างจังหวัดมากกว่าในกรุงเทพฯ และการกำหนดให้มีโควตาคำขอนี้จะเป็นประโยชน์ต่อธนาคาร ขนาดกลางและเล็ก เพราะมีโอกาสที่จะศึกษาและสำรวจภาวะท้องถิ่นเพื่อขออนุญาตเปิดสาขาธนาคารได้ทัดเทียมกับธนาคารใหญ่ ๆ โดยไม่มีความเสียเปรียบในเรื่องกำลังคนและกำลังทุน อีกทั้งยังเหมาะสมต่อภาวะการขยายกิจการสาขาที่มีเงินจำนวนมากในปัจจุบันด้วย

3) การปรับปรุงหลักเกณฑ์การพิจารณาฐานะการดำเนินงานของธนาคารที่ยื่นขออนุญาตเปิดสาขา หลักเกณฑ์ข้อนี้มีความสำคัญเพราะธนาคารพาณิชย์ที่มีฐานะการดำเนินงานไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์นี้ คำขออนุญาตเปิดสาขาของธนาคารนั้นจะไม่ได้รับการพิจารณา ตามหลักเกณฑ์เดิมได้กำหนดฐานะการดำเนินงานไว้ 4 ประการ คือ

- ก. เงินกองทุนสุทธิต่อสินทรัพย์เสี่ยงสุทธิต้องไม่ต่ำกว่าอัตราที่กำหนดตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งปัจจุบันกำหนดไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 9
- ข. สินทรัพย์ประจำต้องไม่เกินเงินกองทุน
- ค. อัตราเช็คคืนเพราะไม่มีเงินต่อจำนวนฉบับของเช็ครับเข้าสำนักหักบัญชีในเขตสำนักหักบัญชีกรุงเทพฯ ต้องไม่เกินอัตราร้อยละ 2.0
- ง. ไม่มีการปฏิบัติฝ่าฝืนมาตรา 10, 11, 13 และ 14

ตามหลักเกณฑ์ที่ปรับปรุงใหม่ กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องมีฐานะการดำเนินงานถูกต้องตาม ก. และ ข. เท่านั้น เฉพาะ ข. ยังกำหนดให้มีความยืดหยุ่นโดยธนาคารแห่งประเทศไทยอาจเปลี่ยนแปลงอัตราร้อยละของสินทรัพย์ประจำต่อเงินกองทุนเท่าใดก็ได้

ตามความเหมาะสม ต่างจากหลักเกณฑ์เดิมซึ่งกำหนดไว้ถึงร้อยละ 100 เป็นอัตราตายตัว การพิจารณาฐานะการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ที่แก้ไขใหม่นี้ไม่รวมข้อ ค. และ ง. แต่ได้เปลี่ยนเป็นปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกคำขอ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ดังนี้ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับฐานะการดำเนินงานเป็นการกำหนดคุณสมบัติของธนาคารผู้ยื่น หากใครไม่มีคุณสมบัติตามนี้ก็ไม่มีสิทธิ การกำหนดให้คงไว้แต่หลักเกณฑ์ ก. และ ข. นั้น เพราะว่า ธนาคารพาณิชย์ที่จะขยายสาขาได้นั้นควรมีฐานะการเงินที่มั่นคงซึ่งวัดได้ตาม ก. หากฐานะการเงินของธนาคารอ่อนแอ เมื่อเปิดสาขาเพิ่มขึ้นในระยะแรกของการดำเนินงานของสาขาจะขาดทุนและภาระในการตรวจสอบควบคุมสาขาจะเพิ่มมากขึ้นด้วย จึงอาจเป็นอันตรายต่อฐานะการเงินของธนาคารนั้น ๆ

ถ้าหากธนาคารประสบปัญหาตาม ก. ก็จะต้องแก้ไขด้วยการเสริมสร้างฐานะการเงินกองทุนให้มั่นคง และข้อกำหนดตาม ข. นั้น ก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์ใช้เงินกองทุน อันถือได้ว่าเป็นทุนส่วนของผู้เป็นเจ้าของกิจการอันเป็นหลักประกันในการดำเนินธุรกิจไปลงทุนเป็นที่ดิน สิ่งก่อสร้าง อาคาร และเครื่องตกแต่งจนเกินความเหมาะสม ธนาคารใดที่มีสินทรัพย์ประจำสูงก็พึงต้องเพิ่มเงินกองทุนให้สูงขึ้นเป็นสัดส่วนตามไปด้วย

ข้อกำหนด ค. ที่ตัดออกจากหลักเกณฑ์การพิจารณานั้น เป็นเรื่องที่จะเกิดจากความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของผู้จัดการสาขา และการเปลี่ยนแปลงของจำนวนเช็คคืนยังอาจขึ้นอยู่กับภาวะธุรกิจอีกด้วย เช่น ภาวะที่ธุรกิจตกต่ำ จำนวนของเช็คคืนก็ย่อมจะเพิ่มขึ้น ดังนั้น ตามหลักเกณฑ์เดิมที่กำหนดว่า ถ้าหากธนาคารใดมีจำนวนฉบับของเช็คคืนสูงกว่าที่กำหนดแล้ว ธนาคารนั้นก็หมดสิทธิในการเปิดสาขาย่อมเป็นการกระทำที่เกินกว่าเหตุ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดข้อนี้ไปใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำขออนุญาตเหมาะสมกว่า เพราะเมื่อธนาคารพาณิชย์ขาดความระมัดระวังในการออกเช็คให้แก่ลูกค้า จนจำนวนเช็คคืนเพราะไม่มีเงินมีเป็นปริมาณสูง ก็สามารถกำชับให้ธนาคารพาณิชย์นั้นแก้ไขได้ตามความหนักเบาของปัญหา มิใช่ตัดสิทธิการขอเปิดสาขาของธนาคารนั้นอย่างสิ้นเชิง ดังหลักเกณฑ์เดิม ข้อกำหนด ง. นั้น หากธนาคารใดปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมายดังที่กล่าว ธนาคารแห่งประเทศไทยยอมดำเนินการเปรียบเทียบปรับไว้โดยอยู่แล้ว ตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 จึงไม่ควรตีใจที่จะตัดสิทธิการขอเปิด

สาขาต่อไป แต่เพื่อประโยชน์ในการกำกับธนาคารพาณิชย์ให้ปฏิบัติตามกฎหมาย และเพื่อให้เป็นไปตามหลักการที่ว่า ผู้ใดทำดีควรได้รับผลดีตอบแทน จึงได้กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ข้อที่ให้นำการปฏิบัติดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาคัดเลือกคำขออนุญาตที่มีคำขอของธนาคารพาณิชย์หลายแห่ง

4) การพิจารณาเกี่ยวกับภาวะท้องถิ่น ตามหลักเกณฑ์ที่ประกาศใหม่ เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2521 ได้ยกเลิกข้อกำหนดที่ว่า ท้องถิ่นที่ขออนุญาตจะต้องไม่มีสาขาอื่นที่ได้รับอนุญาตแล้ว แต่ยังไม่เปิดทำการ การยกเลิกหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้เห็นว่าเหมาะสม เพราะในท้องถิ่นที่ได้อนุญาตให้ธนาคารหนึ่งเปิดสาขาแล้ว แม้ว่าจะยังไม่เปิดทำการหากภาวะท้องถิ่นนั้นมีเงินและธุรกิจการค้าคึกคัก และอำนวยความสะดวกให้เปิดสาขาได้อีก ก็ควรที่จะอนุญาตให้เปิดสาขาได้ การไม่พิจารณาคำขออนุญาตของธนาคารอื่นในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ที่ได้รับอนุญาตแล้ว แต่ยังไม่เปิดทำการนั้นยอมเป็นการคุ้มครองธนาคารพาณิชย์ที่ได้รับอนุญาตแล้ว ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสม

5) การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ระบบริเวณที่ขออนุญาตเปิดสาขาในอำเภอที่มีขนาดใหญ่ ตามหลักเกณฑ์ใหม่ของธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนด อำเภอที่มีขนาดใหญ่ไว้ 13 แห่ง ตามรายชื่อต่อไปนี้

1. อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
2. อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
3. อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
4. อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
5. อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
6. อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
7. อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
8. อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
9. อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ
10. อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

11. อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
12. อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
13. อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ในอำเภอเหล่านี้ ธนาคารพาณิชย์ที่ยื่นคำขออนุญาตเปิดสาขาจะต้องแจ้งบริเวณที่จะขออนุญาตเปิดสาขาให้ชัดเจน เหตุที่ต้องกำหนดเช่นนี้เนื่องจากว่า หลักเกณฑ์เดิมของการขออนุญาตเปิดสาขาในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกนั้น ธนาคารพาณิชย์ไม่ต้องระบุบริเวณที่จะขออนุญาตเปิดสาขาอย่างแน่ชัด คำขอที่ได้รับอนุญาตจึงสามารถที่จะเปิดในบริเวณใดบริเวณหนึ่งของอำเภอนั้น ๆ ได้โดยไม่จำกัด แต่โดยที่ขนาดพื้นที่และศูนย์กลางธุรกิจของอำเภอขนาดใหญ่มีบริเวณกว้างขวางหรือหลายบริเวณ ในกรณีนี้ธนาคารพาณิชย์ขออนุญาตเปิดสาขาในบริเวณที่แตกต่างกัน แม้จะอยู่ในอำเภอเดียวกัน ผลการพิจารณาก็ย่อมจะต่างกันไปได้ ด้วยเหตุนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงประกาศกำหนดรายชื่ออำเภอที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องแจ้งบริเวณที่จะขอเปิดสาขาให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาและการกำหนดดังกล่าวยังเป็นการสอดคล้องกับนโยบายพัฒนาเมืองหลักของทางการด้วย

อนึ่ง เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์เปิดสาขาในอำเภอเดียวกันกับที่สาขาธนาคารแห่งประเทศไทยตั้งอยู่อย่างทั่วถึง และเพื่อให้ทุกธนาคารมีสาขาเป็นตัวแทนอันจะเป็นประโยชน์ต่อการโอนเงินและการติดต่อกันอื่น ๆ กับสาขามากของธนาคารแห่งประเทศไทย จึงกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ที่มีฐานะการดำเนินงานถูกต้องได้รับการพิจารณาด้วยดี เมื่อขออนุญาตเปิดสาขาในอำเภอที่มีสาขาของธนาคารแห่งประเทศไทยปฏิบัติหน้าที่อยู่ ซึ่งได้แก่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

6) หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกคำขอ เมื่อธนาคารพาณิชย์มีฐานะการดำเนินงานตามที่กำหนดแล้ว ขั้นตอนการพิจารณาคำขอของธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ นั้น นอกจากจะคำนึงถึงภาวะของท้องถิ่นแล้ว ยังจะคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจและสังคมของธนาคารพาณิชย์นั้น ๆ อีกด้วย จึงมีหลักเกณฑ์กำหนดให้พิจารณาบทบาทในการพัฒนา

ท้องถิ่น การปฏิบัติตามนโยบายสินเชื่อเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม และการปฏิบัติตาม
 มาตรการ และคำรับรองที่ให้ไว้กับธนาคารแห่งประเทศไทย การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว
 เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินงานในทางที่เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ เช่น ช่วยพัฒนา
 ท้องถิ่นและให้กู้ยืมเพื่อการเกษตร ได้รับประโยชน์ในการขออนุญาตเปิดสาขา การกำหนด
 หลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงเป็นการสนับสนุนนโยบายให้กู้ยืมในท้องถิ่น และการให้กู้ยืมเพื่อการ
 พัฒนา ซึ่งเป็นนโยบายของทางการ นอกจากนี้ ยังจะต้องคำนึงถึงการปฏิบัติงานเกี่ยวกับ
 การออกเช็ค และการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายที่ได้เปลี่ยนแปลงจากหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ
 ฐานะการดำเนินงานตามที่กล่าวข้างต้น

นอกจากการปรับปรุงหลักเกณฑ์การพิจารณาค่าขอตั้งกล่าวแล้ว ธนาคารแห่ง
 ประเทศไทยยังได้ปรับปรุงเงื่อนไขในการอนุญาต ซึ่งหมายถึงว่า ธนาคารพาณิชย์เมื่อ
 ได้รับอนุญาตให้เปิดสาขาจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแล้ว จะต้องปฏิบัติตาม
 เงื่อนไขที่ได้รับอนุญาต หากธนาคารนั้นไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข กระทรวงการคลังอาจ
 เพิกถอนใบอนุญาตได้ การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในการอนุญาตให้เปิดสาขามีสาระสำคัญ
 ดังนี้

1) เพิ่มอัตราการดำรงหลักทรัพย์รัฐบาล หลักทรัพย์รัฐวิสาหกิจ หุ้น หุ้นกู้
 และตราสารแสดงสิทธิในหนี้ของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และธนาคาร
 เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จากร้อยละ 15.0 เป็นร้อยละ 16.0 การ
 กำหนดเงื่อนไขดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงสินทรัพย์
 สภาพคล่องนอกเหนือจากเงินสดสำรองที่คงค้างตามกฎหมาย และยังเป็นประโยชน์
 ในการระดมเงินทุนจากภาคเอกชน เพื่อชดเชยการขาดดุลของงบประมาณแผ่นดิน
 เงื่อนไขข้อนี้กำหนดทั้งในกรณีอนุญาตให้เปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ใน เขตกรุงเทพมหานคร
 เขตอำเภอเมืองจังหวัดต่าง ๆ และเขตอำเภอรอบนอกเหมือนกันหมด

2) การปรับปรุงเงื่อนไขในการอนุญาตสำหรับธนาคารพาณิชย์ที่ได้รับอนุญาต
 ให้เปิดสาขาในเขตอำเภอรอบนอก การให้กู้ยืมแก่ธุรกิจและเกษตรกรในท้องถิ่น
 เงื่อนไขเดิมกำหนดให้สาขาที่ได้รับอนุญาตเปิดทำการในเขตอำเภอรอบนอกต้องให้กู้ยืม

แกชรูกิจในท้องถิ่นไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของเงินฝาก และในจำนวนนี้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ของเงินฝาก ต้องเป็นการใหญ่ยืมแก่เกษตรกร และให้ตรวจสอบโดยคำนวณเงินใหญ่เมื่อสิ้นเดือน เทียบกับเงินฝากสาขาเดียวกันเมื่อสิ้นเดือนก่อน เงื่อนไขที่ปรับปรุงใหม่ กำหนดให้กู้ยืมแกชรูกิจในท้องถิ่นและเพื่อการเกษตรในอัตราที่กำหนดไว้แต่เดิม เว้นแต่ในบางท้องถิ่นที่เห็นได้ชัดว่า สาขานาการพาณิชย์นั้นไม่อาจใหญ่ยืมได้ตามกำหนดก็ให้ผ่อนผันได้ โดยอาจจะให้มีเงื่อนไขอื่นอีกก็ได้ บริเวณที่ถือเป็นอำเภอรอบนอกให้ผ่อนคลายเป็นพิเศษ โดยให้รวมไปถึงบริเวณที่อยู่นอกเขตสุขภาพของอำเภอเมืองด้วย สำหรับระยะเวลาที่ให้ตรวจสอบการปฏิบัติให้ถูกต้องตามเงื่อนไข ซึ่งเดิมให้ตรวจสอบการใหญ่ยืมอาจต่ำกว่าที่กำหนด แต่ในบางเดือนก็อาจสูงเกินกว่าที่กำหนด เพื่อขจัดปัญหาการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลดังกล่าว จึงกำหนดวิธีการคำนวณโดยใช้ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ (Moving Average) ของยอดสิ้นเดือน 12 เดือน นั่นคือ การใหญ่ยืมในแต่ละเดือนอาจต่ำกว่าอัตราที่กำหนดได้ แต่เมื่อตัวเฉลี่ยกับเดือนอื่นรวมทั้ง 12 เดือนแล้ว จะต้องมียอดรายจ่ายของเงินใหญ่ยืมต่อเงินฝากไม่ต่ำกว่าที่กำหนด โดยวิธีใหม่นี้จะช่วยขจัดปัญหาการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลได้อย่างหมดสิ้น

กฎหมายเกี่ยวกับของทางการบริการ

บทบัญญัติของกฎหมาย

บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับของทางการบริการของธนาคารพาณิชย์มีดังนี้

มาตรา 5 ภายใต้บังคับมาตรา 6 ธนาคารพาณิชย์จะตั้งขึ้นได้ก็แต่ในรูปบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และโดยใ้ได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรี

คำขออนุญาตต้องมีรายการตามที่รัฐมนตรีกำหนดและจะดำเนินการเพื่อจัดตั้งบริษัทจำกัดได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี ในกรณีนี้ รัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขตามที่เห็นสมควรก็ได้

เมื่อได้จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดแล้ว ให้แจ้งการจดทะเบียนต่อรัฐมนตรีเพื่อขอรับใบอนุญาต

มาตรา 6 การประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ โดยตั้งเป็นสาขาของธนาคารที่ตั้งอยู่ในต่างประเทศ จะกระทำไดก็ต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรี ในการนี้ รัฐมนตรีจะอนุญาตโดยมีเงื่อนไขใด

สาขาของธนาคารต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ ต้องดำรงสินทรัพย์ไว้ในประเทศไทย ตามจำนวน ชนิด วิธีการ และเงื่อนไขที่ รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

ในการปฏิบัติตามมาตรา 10 และมาตรา 13 ให้ถือว่าสินทรัพย์ตามวรรคสอง เป็นเงินกองทุน

มาตรา 7 ธนาคารพาณิชย์นอกจากสาขาของธนาคารต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์อาจเปิดสาขาใด แต่ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี คำขออนุญาตต้องมีรายการตามที่รัฐมนตรีกำหนด ในการนี้ รัฐมนตรีจะอนุญาตโดยมีเงื่อนไขใด

มาตรา 17 ในการติดต่อกับประชาชนให้ธนาคารพาณิชย์เปิดทำงานตามเวลา และหยุดทำงานตามวันที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดควยความเห็นชอบของ รัฐมนตรี และให้ธนาคารพาณิชย์ประกาศเวลาทำงานและวันหยุดทำงานไว้ในที่ เปิดเผย ณ สำนักงาน

สำหรับรายการที่ต้องมีในคำขออนุญาต รัฐมนตรีได้กำหนดในประกาศกระทรวง การคลัง ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2505 ดังนี้

ข้อ 1 คำขออนุญาตตั้งธนาคารพาณิชย์ในรูปบริษัทจำกัดต้องมีรายการอย่างน้อย ดังต่อไปนี้

- (1) จำนวนและมูลค่าของหุ้นแต่ละประเภท
- (2) ชื่อและประวัติของผูเริ่มกิจการ
- (3) ชื่อของธนาคารพาณิชย์
- (4) เงินฝากที่คาดว่าจะได้ในขั้นแรกรวมทั้งแหล่งที่มา
- (5) แนวทางธุรกิจที่มุ่งจะประกอบเป็นส่วนสำคัญ
- (6) ขอบเขตอำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร
- (7) ชื่อ ประวัติทางธุรกิจ และคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับ แต่งตั้งเป็น เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร

ทั้งนี้ โดยมีเงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ต้องแสดงหลักฐานว่าปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด และแจ้งการจดทะเบียนพร้อมกัน แสดงเอกสารดังต่อไปนี้

- (1) สำเนาใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนของบริษัท
- (2) สำเนาหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัท
- (3) สำเนารายงานการประชุมครั้งบริษัท
- (4) สำเนาชอบบังคับของบริษัท
- (5) สำเนาทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัท

เอกสารดังกล่าวข้างต้น ถ้าได้มีการเปลี่ยนแปลงข้อความเป็นอย่างอื่นเมื่อใด ก็ให้แจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย

ขอ 3 คำขออนุญาตเปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ต้องมีรายการอย่างน้อยดังต่อไปนี้

- (1) เงินฝากที่คาดว่าจะได้ในขั้นแรกรวมทั้งแหล่งที่มา
- (2) แนวทางธุรกิจที่มุ่งจะประกอบเป็นส่วนใหญ่
- (3) ขอบเขตธุรกิจที่จะประกอบ
- (4) ขอบเขตอำนาจของเจ้าหน้าที่บริหาร
- (5) ชื่อ ประวัติทางการงาน และคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่บริหาร
- (6) ระยะเวลาที่คาดว่าจะต้องหารายได้ให้คุ้มกับค่าใช้จ่ายเริ่มการ

ในการติดต่อกับประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 17 ธนาคารแห่งประเทศไทย ประกาศกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์เปิดทำงานตามเวลาและหยุดทำงานตามวันดังต่อไปนี้

- (1) เวลาเปิดทำงาน ให้ธนาคารเปิดทำงานตั้งแต่เวลา 08.30 นาฬิกา ถึง 15.30 นาฬิกา
- (2) วันหยุดทำงาน
  - ก. วันหยุดประจำสัปดาห์ วันเสาร์และวันอาทิตย์
  - ข. วันหยุดตามประเพณีนิยม (ซึ่งจะประกาศให้ทราบเป็นปี ๆ ไป)

ส่วนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาต ซึ่งกฎหมายกำหนดว่า รัฐมนตรีจะอนุญาตโดยมีเงื่อนไขใดกันนั้น ในทางปฏิบัติธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำหนด ดังรายละเอียดที่ได้อธิบายมาแล้ว

ปัญหาเกี่ยวกับช่องทางบริการ

โดยที่ช่องทางกำหนดยของธนาคารพาณิชย์เป็นการกำหนดยบริการโดยตรงไปยังลูกค้าตั้งแต่ไกลดวามาแล้ว ปัญหาเกี่ยวกับช่องทางบริการจึงอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

การเปิดสาขา

เพื่อให้สามารถบริการลูกค้าได้อย่างกว้างขวาง ธนาคารพาณิชย์จึงควรขยายช่องทางบริการโดยการเปิดที่ทำการสาขาเพิ่มขึ้น แต่กฎหมายได้มีบทบัญญัติควบคุมการเปิดสาขาของธนาคารพาณิชย์ โดยสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศไม่สามารถเปิดสาขาได้อีก ส่วนธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศไทยสามารถเปิดสาขาได้แต่ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งรัฐมนตรีจะอนุญาตโดยมีเงื่อนไขก็ได้ ในทางปฏิบัติ ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้เปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ โดยธนาคารพาณิชย์ที่จะได้รับการพิจารณาคำขออนุญาตเปิดสาขาจะต้องมีฐานะการดำเนินงานตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดเสียก่อน หลักเกณฑ์ทำให้ธนาคารพาณิชย์ที่มีฐานะการดำเนินงานดี มีเงินกองทุนสูง สามารถขยายสาขาได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งจะทำได้ก็การเจริญก้าวหน้าได้เปรียบคู่แข่งชั้น และเป็นผู้นำในตลาด ส่วนธนาคารพาณิชย์ที่มีฐานะการดำเนินงานอ่อนมีเงินกองทุนน้อย ก็เป็นอันหมดโอกาสในการขยายสาขา จึงเป็นปัญหาสำหรับธนาคารเล็ก ๆ ซึ่งต้องเสียเปรียบธนาคารใหญ่ ๆ ธนาคารเล็ก ๆ หรือธนาคารที่มีฐานะการดำเนินงานอ่อนจึงควรเสริมสร้างเงินกองทุนให้มั่นคง หรือเพิ่มทุนโดยการออกหุ้นเพิ่มขึ้น จึงจะสามารถขยายสาขาเพื่อให้แข่งขันกับคู่แข่งชั้นอื่นได้

การย้ายที่ทำการ

ที่ทำการธนาคารพาณิชย์ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานใหญ่หรือสาขา เรื่องทำเลที่ตั้งและเครื่องอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะการที่ลูกค้าจะเลือกใช้บริการของธนาคารใดจะถือเอาความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญ เช่น อยู่ใกล้ การคมนาคมสะดวก มีที่จอดรถ

สำหรับลูกค้า ดังนั้น หากที่ทำการเดิมไม่เหมาะสม ธนาคารพาณิชย์ควรจะย้ายหรือขยายที่ทำการตามแต่กรณี แต่การย้ายที่ทำการนั้น ธนาคารพาณิชย์จะต้องยื่นความจำนงค์โดยยื่นคำขอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ผ่านธนาคารแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การย้ายที่ทำการสาขาเท่ากับเป็นการเปิดสาขาใหม่ หากสถานที่ใหม่ยังอยู่ในท้องถิ่นเดียวกับสถานที่เดิมก็อยู่ในข่ายที่จะได้รับอนุญาต แต่ถ้าย้ายออกนอกท้องถิ่น ธนาคารแห่งประเทศไทยจะต้องพิจารณาความเหมาะสมของสถานที่แห่งใหม่เสียก่อน

การให้บริการนอกเวลาและนอกที่ทำการ

ธนาคารพาณิชย์เป็นธุรกิจที่ขายบริการ ระยะเวลาในการเปิดบริการจึงมีความสำคัญที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้า การเพิ่มระยะเวลาบริการย่อมมีผลทำให้ธุรกิจได้ลูกค้าเพิ่มขึ้น แต่ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถเปิดทำการได้โดยอิสระได้ เพราะกฎหมายกำหนดให้เปิดทำการตั้งแต่เวลา 8.30 น. ถึง 15.30 น. และหยุดทำการในวันหยุดประจำสัปดาห์ และวันหยุดตามประเพณี ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำหนดเป็นรายปี การให้บริการนอกเวลาที่กำหนดถือว่าเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ปัญหาส่วนใหญ่ในกรณีนี้เกิดขึ้นโดยธนาคารพาณิชย์มิได้มีเจตนาจะฝ่าฝืนกฎหมายแต่เพื่อรักษาลูกค้า เช่น เนื่องจากปัญหารถติด ลูกค้าไม่สามารถมาถึงธนาคารทันกำหนดเวลาปิด ธนาคารจึงต้องให้บริการนอกเวลาเพื่อช่วยเหลือลูกค้า ซึ่งธนาคารพาณิชย์ควรจะได้แจ้งให้ลูกค้าทราบและให้ระมัดระวังในโอกาสต่อไป มีให้บริการจนติดเป็นนิสัย นอกจากนี้ ธนาคารพาณิชย์ยังไม่อาจเปิดบริการในวันเสาร์ตั้งธนาคารออมสินได้ เพราะถือเป็นวันหยุดประจำสัปดาห์ ซึ่งถ้าธนาคารพาณิชย์เปิดบริการได้จะเป็นประโยชน์ต่อลูกค้าที่เป็นข้าราชการ พนักงานองค์กรและบริษัทต่าง ๆ รวมทั้งนักเรียน นิสิต นักศึกษา

ส่วนการให้บริการนอกที่ทำการนั้น ไม่มีบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ห้ามไว้โดยตรง จะตีความตามมาตรา 4 ให้คลุมถึงการกระทำดังกล่าวก็ไม่ได้ เพราะมาตรา 4 เป็นเรื่องประเภทของธุรกิจ สำหรับมาตรา 7 เป็นเรื่องการเปิดสาขา ส่วนมาตรา 17 ก็เป็นบทบัญญัติที่กำหนดเวลาที่จะทำการติดต่อกับประชาชน

อย่างไรก็ดี ถึงแม้กฎหมายจะไม่มีบทบัญญัติห้ามไว้ แต่ก็ขัดต่อข้อแนะนำของ
ธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ออกเป็น Ruling ข้อ 4.1 ห้ามธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติงาน
นอกสถานที่ ดังนั้น ในฐานะธนาคารพาณิชย์ที่ดี และสมาชิกสมาคมธนาคารไทย จึงควร
ปฏิบัติตามข้อแนะนำดังกล่าวจนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย